

JURYVERSLAG PAUL MERCKEN HAIBUNWEDSTRIJD 2020

De Paul Mercken haibunwedstrijd leverde 114 inzendingen op, waaronder ook enkele die niet voldeden aan de definitie dat er in een haibun naast de haiku('s) of tanka('s) ook nog een stuk proza aanwezig moet zijn. Dit terwijl de omschrijving toch duidelijk was op dat punt:

Een haibun hanteert beknopt maar beeldrijk proza waarin één of meer haiku's/tanka's zijn verwerkt. Het streven is om het proza en de poëzie in een spannende verhouding tot elkaar te laten staan, zodat de lezer nog een beetje moet nadenken over het verband.

De inzendingen vertoonden een veelheid aan onderwerpen, variërend van liefde en relaties in alle denkbare stadia; de liefde voor de natuur; de wereldproblematiek, zowel op maatschappelijk als milieugerelateerd vlak; corona, reizen, tot aan een aanklacht tegen de hoge hakken van de journaalpresentatrice omdat die te veel zouden afleiden van waar het in een journaal om gaat. In een van de haiku's werd – heel Japans! – gerefereerd aan een klassieker, in dit geval de opening van het beroemde gedicht van Marsman, *Denkend aan Holland zie ik brede rivieren traag door oneindig laagland gaan*, die werd omgebouwd tot: *in de verte kruipt een lange file traag door oneindig laagland*.

Net zoals de haiku's van veel pas beginnende haikuschrijvers vaak overstromen van gefilosofeer, emoties en diepe gevoelens, kwamen we dat bij de haibuns ook veel tegen. Het is echter de kunst om die gedachten en gemoedsaandoeningen weliswaar te laten blijken, maar dan zonder ze met zoveel woorden te benoemen. Een goede haiku/haibunschrijver zorgt dat er iets tussen de regels in te lezen valt, een diepere waarheid die blijkt uit die scherfjes werkelijkheid die hij de lezer voorschotelt: show, don't tell!

Gelukkig waren er ook inzenders die dat goed begrepen hadden, met haibuns die weliswaar nog niet allemaal helemaal uitgekristalliseerd waren, maar toch vol potentie. Enkele daarvan zijn door de redactie van Vuursteen in samenspraak met de auteurs geredigeerd, en zullen worden gepubliceerd.

Aan de winnende haibuns hoefde niets te worden veranderd. De jury, bestaande uit Ria Giskes en Marian Poyck was het voor 100% eens over zowel de keuze als de volgorde.

Eerste prijs: haibun nummer 60

Vrij

Willemien Sass

Vanochtend kocht ik voor mezelf een smalle haarclip. En toen ik thuiskwam, zette ik daarmee mijn sluike haren aarzelend vast op mijn achterhoofd.

Vanuit de spiegel keek het kleine meisje in mij opgetogen toe.

Meer dan vijftig jaar heb ik erover gedaan.

‘Nee hoor, geen lang haar.’

Daar was mijn moeder stellig in.

‘Te dun en te steil. Staat zo lijzig en onverzorgd.’

Mijn moedertje leeft allang niet meer. En nu is ook die stem verdwenen, onopgemerkt.

Ik ga niet meer naar de kapper. Ik laat dat slappe beetje gewoon groeien. En dan zet ik het lekker slordig vast. Kan best.

Boven het maaiveld

een zwerm zwierende spreeuwen

in strakblauwe lucht

Jurycommentaar:

Altijd bleef ze die stem van haar moeder horen, die voorschreef wat wel en niet kon. En dan ineens – moeder is allang dood, zelf is ze de vijftig al voorbij – gaat ze rebelleren. Ze laat haar haar groeien om het, waar ze bij anderen kennelijk jaloers op was, ook zo ‘lekker slordig’ op te kunnen steken. Een op het eerste gezicht klein gegeven – geestig verwoord, maar met een ernstige ondertoon – dat tegelijk een heel leven beschrijft. Hoe vrij voelt ze zich nu! Dat wordt uitgedrukt in die twee woordjes ‘Kan best.’

De slothaiku roept met nieuwe beelden dat gevoel van bevrijding prachtig op: het uitbundige van zo’n spreeuwnzwerm. De ultieme vrijheid maar van een soort die berust op grote verbondenheid.

Tweede prijs: haibun nummer 3

Gedeelde liefde

Annelies van Bloois

We wandelen samen langzaam over een paadje door het wilgenbos, de lucht is zacht en geurig deze ochtend. We lopen gearmd, wat zowel steun geeft, als een gevoel van saamhorigheid en ik laat hem het tempo bepalen.

We blijven staan als hij me verheugd wijst op een zeldzame plant. Hij bukt en ik zie dat zijn aandacht even volledig in beslag wordt genomen door deze vondst. Ik stel voor om een foto te maken, zodat hij die straks kan laten zien. Hij knikt en glimlacht naar me.

Wilde orchidee

tijdloos modern bekleed met

paarse dierenprint

Hij richt zich op en kijkt op zijn horloge. ‘We moeten terug’, zegt hij, ‘Anders is ze te lang alleen’. Ik zeg dat ik het begrijp. ‘Het was fijn, even zo samen’. Hij laat toe dat ik hem in de auto help en zijn gordel vast gesp. Met het raam een klein stukje open rijden we naar huis.

Stram en vol groeven

draagt hij een last van liefde

mijn oude vader

Jurycommentaar:

De wandeling in de natuur van een oude man met een jongere vrouw. Een intiem verhaal. Hij geniet van dit samenzijn, maar kan haar, die thuis op hem wacht niet lang alleen laten.

De eerste haiku is een lichtvoetige, waarin begrippen uit wel drie verschillende contexten gemengd worden, de plantenwereld, het drukkersvak en de mode: een orchidee met een dierenprint! Maar het werkt.

De verhouding tussen de twee personen wordt pas in de afsluitende haiku onthuld – dan wordt duidelijk dat de zorgzame vrouw de dochter van de man is. Hoewel het verhaal de haiku verder invult, kan deze ook prima zonder het verhaal bestaan, maar omgekeerd is dat niet in dezelfde mate het geval: hij vult een stukje betekenis in dat anders gemist werd.

Derde prijs: haibun nummer 83

Geen weg terug

Madeleine Schook

Een vriendelijke radiostem maakt het milder, maar het is onontkoombaar, ik sta in een file van drie rijen dik.

Mijn gedachten gaan terug in de tijd. Ons gezin bestond uit vader, moeder en zes kinderen. Het was in de jaren vijftig en in onze straat zag je zelden een auto. Als we dachten een auto te horen dan renden we naar het raam om een glimp op de vangen. Het was groot feest toen we hoorden dat ook wij een auto zouden krijgen. Wat waren we trots toen mijn vader de straat in kwam rijden. We huppelden naar de auto en nog steeds kan ik de blijdschap, vermengd met de spanning van dat moment voelen. Het was een grijze Ford Consul, wij liepen eerst een paar keer om de auto en we knepen elkaar om er zeker van te zijn dat we niet droomden. Het was passen en meten met zijn achten, maar dat kon de pret niet drukken. Mijn vader zat achter het stuur, naast hem mijn zusje en ik zat bij mijn moeder op schoot. De vier oudsten mochten op de achterbank, om en om, een naar voren en een naar achteren en om de beurt bij het raam. Zo gingen we regelmatig op pad. We fantaseerden over mensen die in andere auto's zaten en zwaaiden naar ze, we vonden het geweldig als ze terug zwaaiden. Van de auto's die we zagen schreven we kenteken en automerk op, feestritten waren het keer op keer.

Op de banen naast mij is er weer wat beweging, ook ik kan weer een stukje verder rijden. Terug in het hier en nu vervolg ik mijn weg.

*fileleed -
tussen de vangrail
bloeiend koolzaad*

*versleten asfalt -
kinderkopjes komen
in zicht*

*eenzelfde auto -
de onbekende man
knikt*

Jurycommentaar:

Iemand staat stil in een file. Voor menigeen een reden tot fikse ergernis. Zo niet voor degene die hier aan het woord is. Er komen herinneringen boven aan lang geleden, toen auto's nog zeldzaam waren. Een verhaal dat tot in de details aansluit bij hoe velen zich dat herinneren: grote gezinnen zonder enige beschermende maatregelen in de auto gepropt, genietend van alles wat voorbij kwam, van alles een spel makend.

Als de file oplost, realiseert de auteur zich dat er geen weg terug is naar dat kindergeluk. De drie haiku's – te lezen als een kleine suite – tonen drie verschillende aspecten die te verbinden zijn met het onderweg zijn: de natuur (die zich bij filetempo beter laat bewonderen), de staat van het wegdek (wellicht de oorzaak van de file?), waarvoor hier een term wordt gebruikt die fijntjes aansluit bij het kindertal in de wagen uit het herinnerde verhaal, en de verstandhouding met een volslagen vreemde, die voor hetzelfde type wagen heeft gekozen als jij, wat een soort verbondenheid doet voelen.